

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 686

מסכת נדה נ"ה-ס"א

בס"ד, כ"ה תמוז תשע"ב

השבוע בגליון

- ◆ מזל טוב בחופה?
- ◆ אנוס רחמנא פטריה - ממה?
- ◆ להטיל ציצית בתכריכי המתים
- ◆ ההבדל בין ביטול עשה, לאיסור לא תעשה
- ◆ ציצית שנקרעה בשבת

- ◆ התקופות השונות בתולדות הכותים
- ◆ כהן כותי
- ◆ הביורפיה של עוג מלך הבשן
- ◆ שמונה ככנסו לתיבת נח, תשעה יצאו ממנה
- ◆ שני עוג מלך הבשן?

דבר העורך

2 שבועות

'גלינג' אחד לפני האחרון

אחי היקר,
יש לי כל כך הרבה מה לכתוב לך. המילים יוצאות מכלל שליטה, הן מתערבלות וחגות סביב עצמן, עד שהן לובשות צורה ופושטות צורה. צריך לעשות בהן סדר. לכתוב הכל - אי אפשר. לא לכתוב מאומה - לעולם לא אסלח לעצמי על כך. לכן, הרשה לי לפנות אליך בגוף ראשון, כאילו אני כותב לך מכתב אישי, כך הדברים מקבלים צביון יותר רגוע, שליו ובלתי סוער.

הנך כל כך יקר ללבי, עד שהיה ראוי שאערוך עבורך מכתב מהודר, אעטוף אותו בסרט, אארוז אותו במעטפה עבה, אכתוב את שמך באותיות זהב, ואשלח לך אותו על ידי שליח. לא, אביא לך אותו בעצמי.

אבל, במחשבה שנייה, איני מסוגל להרשות לעצמי להמנע מלכתוב לך את השורות הבאות, אך ורק מפני שבחלוננו לא הצלחתי להכין עבורך את המכתב על תפארתו והדרו. לפיכך, אודה לך אם תיטול לידך את העלון, כמות שהוא, ותקרא בו.

שלום לך.

ברצוני להעלות נושא חשוב מאד.

דף נ/ז, א/א וע"ג דמדרבנן הוא, כיון דכתיבא מזהר זהירי ביה

התקופות השונות בתולדות הכותים

סוגיית מעמדם של הכותים נידונה בסוגיות שונות בתלמוד, כמו גם בגמרא כאן, והדיון בעניינם נחתם בתקופת ראשוני האמוראים, רבי אמי ורבי אסי (חולין ו/א): "עשאוּם נכרים גמורים". עוד קודם לכן אנו מוצאים, כי התנאים נחלקו במעמדם ההלכתי של הכותים (עין קידושין ע"ב - ע"א, עבודה זרה כ"ב וע"ד). בשורות הבאות נתחקה אחר התהליך ההיסטורי אשר הוביל את הכותים לשפל המדרגה.

הכותים גרי צדק: הכותים היו נכרים שהתגיירו והצטרפו לעם ישראל, לאחר שהקב"ה שילח בם דובים ואריות (ראה מלכים ב' יז/כה). התנאים נחלקו אם מיוחד עשו כן, וממילא, גירותם לא חלה כלל, או שהם הצטרפו לעם ישראל מתוך הכרה בצדקת הדת היהודית. להלכה נפסק כי הם גרי אמת, ובשעה שקיבלו על עצמם דת ישראל, עשו כן בלב שלם.

לאחר מכן הכותים הדרדרו ומשום כך, סוגיות רבות בתלמוד הוקדשו לבירור, באלו הלכות ודינים הכותים נאמנים.

בגמרא מבואר, כי הכותים האמינו בהלכות ובדינים שתוקנו על ידי חכמים, ובלבד שהלכות אלו מופיעות בתנ"ך, וכגון, חכמים תקנו שיש לציין את הקברים, כדי שהכהנים לא ייכשלו וייטמאו מהם, והכותים קיבלו תקנה זו מפני שהיא מוזכרת בנביא.

ידעה זו מערערת על המקובל, כי הכותים מאמינים בחמשה חומשי תורה בלבד והם כופרים גם בכל ספרי הנביאים, למעט בספר יהושע. רבי יעקב מעמדיו, הלא הוא היעב"ץ, בהגהותיו לגמרא, מצביע על שינוי זה, ולפיכך הוא מסיק, כי הדעה המקובלת השתרשה מיספרי חול, אך לאמיתו של דבר, הכותים האמינו גם בספרי הנביאים.

ברם, המגיה על הגהות היעב"ץ תמה וכתב, כי אינו יודע מדוע היעב"ץ ייחס הנחה זו לספרי חול, אחר שהתנאים נחלקו בדבר (חולין ד/א), אם הכותים שמרו דווקא על הכתוב בתורה, או קיימו גם חלק ממצוות מדרבנן והיו בהם "זהירים ביותר".

מה, איפוא, אירע לכותים?

פתרון למבוכה זה נמצא בכתביו של רבי טוביה יהודה טביומי זצ"ל, אשר מוכיח, כי קורותיהם של הכותים מחולקים לשלש תקופות. כאשר הם התגיירו, הם קיבלו על עצמם תורה ומצוות במלואם.

צעילוי נשמת

הר"ר **חיים הלוי קליין** ז"ל

ב"ר אליעזר ז"ל - אנטוורפן

נלב"ע כ"ד בתמוז תשנ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **חנה יהודית בלכר** ע"ה

ב"ר שבח ז"ל

נלב"ע כ"ח בתמוז תשס"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י חתנה ובתה

הר"ר **אריה ודורה יעקבסון** שיחיו ת"א

צעילוי נשמת

הר"ר **משה מנחם חסדיאל** ז"ל

ב"ר חיים שלמה ז"ל

נלב"ע כ"ו בתמוז תשמ"ד

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו

הר"ר **שאול חסדיאל** ומשפחתו שיחיו ב"ב

לעילוי נשמת

נר ה'
נשמת
אדם

מרת **שרה רבקה ברלינר** ע"ה ב"ר מאיר ז"ל

נלב"ע כ"ח בתמוז תשס"ו **תנצב"ה**

הונצחה ע"י חתנה ובתה הר"ר **אבי ומאיה שנור** הי"ו

בתקופת התנאים מצבם התדרדר, עד שהם כפרו בחלקים נרחבים מן התורה, ועל תקופה זו נסובים הדיונים בתלמוד, לגבי נאמנותם של הכותים בהלכות שונות. בימי רבי אמי ורבי אסי החלה התקופה השלישית (עיין חולין שם). בירושלמי (עבודה זרה פרק ה' הלכה ד') מסופר, כי הם נסכו את יינם לעבודה זרה, ובאותה תקופה רבי אבהו נשאל על ידי כותי: "אבותיכם היו מסתפקין בשלנו, אתם מפני מה אינכם מסתפקים ממנו", היינו: מדוע אתם מחמירים במגעכם עמנו, יותר מאבותיכם. רבי אבהו השיב לו: אבותיכם לא קלקלו מעשיהם, אתם קלקלתם מעשיכם" ("טל אורות" חלק ג' עמוד ק"כ). או אז קבעו, כי אין הבדל בין כותי לבין נכרי.

מעניין לציין, כי בגמרא טמון פרט נוסף על הכותים. הגמרא עוסקת בכהן, שרש"י מפרש כי הוא כהן כותי. כיצד יתכן שכותי, שהוא גר, יהא כהן, הרי הכהונה עוברת מאב לבן מיני אהרן הכהן. **כהן כותי:** בספר מלכים (שם כז) נאמר, כי מלך אשור הביא כהנים אל הכותים כדי להורות להם הלכות ודינים. יתכן, כי צאצאיהם נותרו בין הכותים וברבות הימים הם נהגו כמעשיהם. כך נוצר 'כהן כותי' (תוי"ט ולחם שמיר כאן, ועיין קידושין עה/ב שלדעת התנאים שכותים גרי אמת, כהנים אלו היו כשרים).

דף סא/א סיחון ועוג בני אחיה

הביוגרפיה של עוג מלך הבשן

עוג מלך הבשן מוכר היטב במקורותינו, החל מסיפור השרדותו על תיבת נח, וכלה בהריגתו על ידי משה רבינו עליו השלום. דומה, כי רב הנסתר על הגלוי בקורותיו של גיבור חייל זה, בעל גוף אדיר ממדים. מי הוא היה, מה סוד גובהו העצום, מניין בא לו שמו 'עוג', מה ייחוסו, ומי היו בני משפחתו. על כל אלו ועוד במאמר שלפנינו.

הגמרא מציינת, כי סיחון ועוג היו שני אחים, בניו של אחיה בר שמחזאי. כאשר בני ישראל באו בגבול ארץ סיחון ועוג, בדרכם לארץ ישראל, משה רבינו חשש מפני עוג בלבד, את אחיו סיחון הוא הרג בלא פחד. מעוג משה פחד, מפני שהוא שימש את אברהם אבינו ע"ה, והפסוק (בראשית יד/יג) "ויבוא הפליט ויגד לאברהם העברי", שלוט אחיינו נשבה, מיוחס אליו. הכינוי 'פליט' ניתן לו, על שם שהוא נפלט מדור המבול, אשר נעלמו כולם במצולות המבול.

במדרש (בראשית רבתי פרשת בראשית) מסופר, כי שני מלאכים בשם 'שמחזאי' ו'עזאל' נוכחו בעצבונו, כביכול, של הקב"ה על חטאי האדם, והם ביקשו "תן לנו רשות ונדור עם הבריות ותראה איך אנו מקדשים את שמך". הם ירדו לעולם הזה, התפתו לישא נשים, הולידו בנים ובנות וחטאו בחטאים כבני אדם. אחד מבניו של 'שמחזאי' היה 'אחיה', אשר הוליד את 'עוג' ו'סיחון', שני הענקים.

שמונה נכנסו לתיבת נח, תשעה יצאו ממנה: הגאון רבי דוד לוריא זצ"ל (בביאורו על פרקי דר"א פרק ט"ז אות ג'), משווה בין גמרות ומדרשים על חייו המרתקים של עוג. בפרקי דרבי אליעזר מבואר, כי כאשר החל המבול לבוא על הארץ, עוג טיפס על סולמות תיבת נח, ונשבע לו, כי אם יצילנו יהיה עבדו לעולם. נח אשר ידע כי מי המבול רותחים, הבין כי הקב"ה חפץ בחייו של 'עוג', שאם לא כן, כיצד אינו נכוה ממי המבול, ולפיכך הוא פער חלון בדופן התיבה, דרכו הוא העביר לו מזון, וכך ניצל עוג (ועיין רש"י, ומהרש"א). אחיו סיחון, היכן היה בימי המבול? בעלי התוספות מביאים בשם רבנו יחיאל בר יוסף, כי אמו של עוג נישאה לחם בן נח בעודה מעוברת, והיא נכנסה לתיבה עם נח, כפי שיתר נשות בניו נכנסו לתיבה, ובעת שהתיבה שטה על פני המים, נולד 'סיחון'.

הרד"ל מביא בשם התוספות ישנים, כי הקב"ה הציל את עוג, כדי שהדורות הבאים יחזו בגודלו העצום, ויקבלו מושג על עוצמת המבול, שאחיו הענקיים לא ניצלו הימנו. ככל הנראה, עוג קיים את הבטחתו והוא עבר בירושה לבני נח ולבניהם אחריהם ושמם כעבד, עד שהמלך נמרוד ירשו מאביו. בעוד בגמרא מסופר, כאמור, כי ההכרות הראשונה של אברהם אבינו עם עוג היתה, כאשר עוג הודיע לו כי לוט נשבה, הרי שבפרקי דרבי אליעזר (שם) נאמר, כי עשרה דורות לאחר המבול, כאשר אברהם אבינו ע"ה יצא מכבשן האש, כל הנכבדים שנזכרו בנס הנפלא, העניקו לו מתנות יקרות ערך, ביניהם נמרוד, אשר העביר את עבדו עצום המימדים לאברהם אבינו. אליעזר עבד אברהם, אשר עליו הוא סמך כל כך, הוא לא אחר מאשר עוג, ולאחר שעוג הביא את רבקה לבית אברהם כדי שיצחק ישאנה, הוא שוחרר לחופשי. לאחר מכן הוא התמנה למלך הבשן, וכיהן במשרתו שנים רבות, עד שקרא תיגר על ישראל ונפל בחרבו של משה (ועיין ברבינו בחיי סוף פרשת חקת).

שני עוג מלך הבשן: בעלי התוספות בפירושם לתורה (בראשית כד/לט) תמהים, הרי 'עוג' ניצל מן המבול מפני שלא הצטרף לחטאייהם, ולאחר מכן שימש את אברהם נאמנה, כיצד, איפוא, התגלגלו העניינים עד שמשה נאלץ להורגו. בעלי התוספות כותבים, כי אליעזר סיים את חייו כמלך הבשן, שנים רבות לפני שבני ישראל ביקשו לעבור דרך ארצו. או אז, ירש את כסאו מלך אחר, אשר נקרא 'עוג', כשמו של המלך המיתולוגי, כפי שבממלכת מצרים כל המלכים כונו על שם המלך הראשון, 'פרעה', והוא זה אשר נהרג על ידי משה.

לשיטת בעלי התוספות, שה'עוג' אשר נהרג על ידי משה, לא היה ה'עוג' אשר ניצל ממי המבול, נותר רק לשער את גודלו האימתני של 'עוג' האימיתי...

עם זאת, הרד"ל מצוין, כי דעת בעלי התוספות אינה תואמת את האמור במדרשים, כי עוג שנהרג על ידי משה הוא אליעזר עבד אברהם, וזו הסיבה שמשה רבינו נתיירא ממנו, עד שהקב"ה

לא, אינני מתכוון לבקש ממך כסף. לא צריך כסף? צריך, אווה, יש באמת הרבה צרכים, אבל הפעם הזו איננו מדברים על הצרכים של אנשים אחרים, כי אם על הצרכים של... שלך. כן, פשוט, חד, קצר וקולע. **תרשה לי.**
בדמינו אני רואה אותך מתגורר במקום שקט. ברכה משמים. עצים גבוהים, בתים נמוכים, גינות נוי בשפע, ירק בכל פינה, אוויר הרים צלול כיון, בקיצור, מה שתמיד רצית. **באמת יפה, איכות חיים.**
לא כל אחד מגיע כל כך מהר לכל כך הרבה. **אבל זה הכל?**

אחי. בינינו לבין עצמנו, כאשר אנו מהרהרים על חייו, ראשית לכל אנו נזכרים בילדינו. הקטנים והגדולים. אלו שכבר פרחו והנצו, ואלו שעדיין כרוכים אחר סינר אמם. כולם ילדינו הקטנים, היו ויהיו עד מאה ועשרים. **אנחנו** רוצים עבורם את הטוב ביותר. איננו מסוגלים אפילו לחשוב על דבר מה פחות מכך. זה טבעי, זה אנושי, כך צריך להיות.
ובכן, בא נחשוב רגע קט, מה אתה רוצה. **אתה** רוצה שהבן שלך יהיה...
מה? מה אתה רוצה שהוא יהיה? אמור, אני רוצה שהבן שלי יהיה...

אתה לא צריך לענות. אין יהודי שיענה תשובה אחרת. "אני רוצה שהבן שלי יגדל ליהודי כשר שומר תורה ומצוות, וימשיך בדרך אבותיו".
אמרת ככה - אמרת הכל.
אם אתה רוצה שהוא ילך בדרך אבותיו, דומה, כי גם אתה צריך ללכת בדרך אבותיך, אחרת - איך הוא יידע את הדרך?

אתה חושב שאני צודק, נכון? אני רואה על הפנים שלך. **אתה** עוד לא יודע לאן אני חותר? עוד מעט, תכף, תרשה לפני כן לספר לך סיפור קטן, כדי להפיג את המתח. **פעם,** לפני שנים רבות, אי שם ברוסיה הלבנה, שוטט לו יהודי נודד מכפר לעיירה ומעיירה למושב, כדי לתעד את חיי היהודים במקומותיהם השונים. **בְּרִישׁוֹמִי** מאותם הימים נותר סיפור מדהים, וכה היו דבריו:
פסעתי בדרך, בין פליישטוק לבלווסעל, והבחנתי בעיירה קטנה ונידחה, עליה לא שמעתי מעודי. מיד החשתי פעמי אל העיירה, וכעבור זמן לא רב כבר הבחנתי היטב בבתיים ובבית העלמין שבשערי העיירה. **מנהג** מעניין עשו להם אנשים אלו, הרהרתי לעצמי, למקם את בית העלמין במבואות העיירה, לקיים את הנאמר "דע מאין באת ולאן אתה הולך". יפה. **התקרבתי** אל בית הקברות, ומעי חמרמרו. **ראיתי** מצבה לבנה, ועליה המילים הבאות:

פה נטמן בעלי, אבינו, סיבני ואחיו הרב ונזיל ב"ר פנחס ז"ל
נלב"ע בן י"ב שנה
כי הם חייו ת.נ.צ.ב.ה.

חיש מהר חלצתי את משקפי מעל אפי, שפשפתי אותן בשלג הקר, ולהוותי נוכחתי כי לא טעיתי, תחת המצבה הזו שוכב סבא בן שתיים עשרה!
המשכתי הלאה ברגליים כושלות, וכאשר קראתי את המצבה הבאה, כבר לא הייתי מסוגל לעמוד. קרסתי על הדרך ובעיניים קמות הבטתי במצבה הבאה:

פ.נ. סב וקנינו רבי משולם ב"ר זבולון ז"ל
נלב"ע בשיבה טובה בן ה' שנה
כי הם חייו ת.נ.צ.ב.ה.

הייתי בטוח שנקלעתי לעיר רפאים, ששדים ורוחות שולטים בה, מלאכי חבלה מתגוררים בתוכה, ומכשפים וטלפתים מרחפים בין רחובותיה. **כמעט** נמלטתי על נפשי כל עוד רוחי בקרבי, אך סקרנותי גברה על פחד. נכנסתי אל העיר. לא שדים ולא רוחות, לא מלאכי חבלה ולא מכשפים. יהודים טובים, חמים ומסורים, קיבלו את פני, הובילו אותי אל בית הכנסת האורחים, כיבדוני בכוס חמין, ואני, שאלתי בוערת בקרבי, מה סודן של המצבות המוזרות ביותר שראיתי בימי חיי.

- **אני** רוצה ללכת אל הרב, פניתי אל אחד האנשים ברחוב. - **בבקשה,** אתלווה אליך. **הרב,** זקנו הדור, פניו מאירות ומצחו קורן, הושיבני על כסא, ובטרם שאל לשלומי, הרצתי לפניו את

אמר לו (במדבר כא/לד) "אל תירא אותו". ואילו במסכת דרך ארץ זוטא (פרק א הלכה י"ח) נאמר: "תשעה נכנסו בחייהם לגן עדן, ואילו הן, חנוך, אליהו ומשיח ואליעזר עבד אברהם...". דמותו המסתורית של עוג, נותרה, איפוא, עלומה מאיתנו.

דף סא/א לטמרינן מר

הגנה על חייבי מיתות בזמננו

אפרים, כך קראו לו לאותו יהודי אשר המהר"י עמדין מעיד עליו, כי ישר היה וטוב: "כי אני הכרתי לאיש ההוא, אפרים ע"ה, שהיה משכים לבית הכנסת שלי ושוהה אחר השלמת התפילה, וכבר יצא כל איש לדרכו, האיש הטוב והישר הזה נתעכב עוד שעה באמירת תהלים ותחינות".

באותה תקופה, בין שנת תצ"ו לשנת תצ"ז, רבני הקהילה וראשיה ביקשו להנהיג שכל חברי הקהילה יתפללו בבית הכנסת הגדול בלבד, אך ר' אפרים ביקש להמנע מכך, מפני שלטענתו חלק מן המתפללים שוחחו בעת התפילה, אך מחמת גזירת הקהילה הוא עבר להתפלל בבית הכנסת הגדול. והנה, בעודו מתאמץ להתרגל לאוירת בית הכנסת, הוא הבחין כי אורח נכנס לבית הכנסת בעיצומה של התפילה, מקטרתו בפיו, והוא מעלה עשן להנאתו! ויחר אפו של ר' אפרים, ויטול את המקטרת וישליכה ארצה. על טיבו של האורח אנו יכולים ללמוד מכך, שרעייתו של ר' אפרים הפכה לאלמנה ובניו ליתומים, בגין המקטרת המושפלת.

שוטרים מקומיים לכדו את המקטר, ודינו נגזר לגרדום. מוות תחת מוות.

לאחר שתדלנות של עסקנים שונים, נוצרה אפשרות לשחררו של הברנש על ידי תחבולות שונות, אך היעב"ץ (שו"ת "שאלת יעבץ" חלק ב' סימן ט) התנגד לכך נחרצות! מי שרצח במזיד בפני עדים, [אף שעשה כן בלא התראה], אין להצילו ממייתה שנגזרה עליו - "ולארץ לא יכופר לדם אשר שפך בה כי אם בדם שופכו" (במדבר לה/לג), והוא אף טוען כי כך מפורש בגמרא.

בגמרא מסופר, כי מספר יהודים, אשר יצאה שמועה כי הם רצחו אדם, ביקשו מרבי טרפון שיחביאם, אך הוא סירב לעשות כן, מאחר שיש חשש שהם הרגו אדם, "אסור להציל אתכם" (רש"י ד"ה "מיחש ליה בעי"). הרי לנו הוכחה מפורשת, כי אין להציל חייב מיתה מן העומדים להורגו, ואף אם גויים המה ואינם דנים דיני נפשות כדיני התורה.

מעניין לציין, כי רבי יהודה החסיד כתב (ספר חסידים סימן תרפ"ג) על הפסוק (משלי כח/ז) "אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו" - אם בורח רוצח אליך, אל תקבלהו, בין יהודי בין נכרי, כמעשה דר' טרפון בנדה".

עם זאת, שיטת רש"י אינה מקובלת על יתר הראשונים. בעלי התוספות והרא"ש, מביאים את פירוש השאלות, שרבי טרפון חשש להחביאם, פן יבולע לו על ידי המלכות. אמנם, אין בכך כדי לערער על עצם פסק ההלכה שאין להציל רוצח, אלא שמן המקרה שאירע ברבי טרפון, אין להביא ראיה (מהרש"ל, שו"ת "חוות יאיר" סימן קמ"ו, יעבץ שם). המהרש"ל מסיים את דבריו בנושא, כי כאשר מדובר ברוצח וודאי, "כן יאבדו כל אויבי ה' וידינו אל תגע בהם".

דף סא/ב גזרו על עטרות חתנים

מנהג שבירת כוס בחופה

בגמרא נאמר, כי לאחר חורבן בית המקדש, חז"ל תקנו שהחתנים לא ילבשו עטרות, והכלות לא תעטנה עטרות זהב וכסף, זאת, משום שאין ראוי להרבות בשמחה בשעה שבית מקדשנו חרב ושומם.

מזל טוב בחופה? בין התקנות הרבות אשר תוקנו זכר לחורבן, נפוץ מנהג שבירת הכוס בחופה (כלבו, הובא ברמ"א "שולחן ערוך" או"ח סימן תק"ס סעיף ב'). בימינו מקובל שהקהל קורא "מזל טוב" מיד לאחר שבירת הכוס, אך מעניין לגלות, כי גדולי עולם לא ראו מנהג זה בעין יפה. בעל "שדי חמד" (יו"ד מע' ז' אות י"ב) כתב: "הנה עתה רבים מעמי הארץ נהפך להם יגון לשמחה, ובשעת שבירת הכוס ימלא פיהם שחוק וצועקים מזל טוב, ולא ידעו כי במקום גילה שם תהא רעדה, לזכור חורבן ביתנו, ולשמחה מה זו עושה".

בעל "שולחן העזר" (חלק ב' דף ג') כתב ליישב מנהג זה, כי הוא נובע מן הרצון לסיים בדבר טוב, בסיומן טוב ובמזל טוב, לפיכך הנהיגו לומר מזל טוב לאחר שבירת הכוס, כדי שהחופה תסתיים במזל טוב.

הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל אמר, כי יתכן שלאחר שכבר הועלה זכר חורבן המקדש וירושלים, מותר לקיים את מצוות שמחת החתן, וזה הוא מקור המנהג לקריאת מזל טוב מיד לאחר שבירת הכוס. עם זאת, הוא ציין, כי עדיין אינו מביין לאשורו מנהג זה ("ישמח לב" עמוד קנ"ט).

מדברי הגאון מוילנא זצ"ל (ביאור הגר"א על "שולחן ערוך" שם) עולה טעם שונה לחלוטין לשבירת הכוס תחת החופה - שלא יהא הציבור שמח יותר מדי ונראים כפורקי עול. כמקור לכך הוא מציין, את הגמרא (ברכות לא/א) המספרת, שאמורא שבר כוס זכוכית יקרה, כאשר הוא נוכח שהשמחה במסיבה מסויימת גולשת על גדותיה, בעלי התוספות (ד"ה "אייתי") מציינים על אתר: "מכאן נהגו לשבר זכוכית בנישואין!" רבני בית מדרשנו מעירים, כי לפי טעמו של הגר"א, אין לתמוה על מנהג העולם לקרוא "מזל טוב" לאחר שבירת הכוס, מפני שבבית הכנסת אינה זכר לחורבן, ואין כל מניעה להרבות שמחה מיד לאחר שבירתה. ברכת ה"מזל טוב", הרועמת עם סיום החופה, אינה מהווה, איפוא, סתירה, לשבירת הכוס.

קושייתנו, מה קורה בעיירה שלכם? "סבי זקני נלב"ע בן ה' שנה", הכל בסדר אצלכם?

הרב חייך, "בסדר בסדר, מעולם לא היה יותר בסדר". לפני עשרים שנה, סיפר הרב, התמנית לרבה של העיירה הזו, כל הקהל בא לבית הכנסת, ואני ניצלתי את ההזדמנות, ונשאתי דרשה חוצבת להבות על חשיבות לימוד התורה, שזה הדבר הכי חשוב בחיים, העיקר שלשמו באנו הנה. וכי לא כך אנו אומרים בכל יום: "כי הם חיינו ואורך ימינו". כלומר, יום שבו אדם למד תורה נחשב ליום שבו הוא חי, ויום שבו הוא לא למד תורה נחשב...

באותו לילה הופיעו אצלי ר' זנוויל ור' משולם, שניהם אנשים מבוגרים שחברים טובים היו מינקותם, והפקידו בידי את צוואתם לגבי סידור קבורתם. הם כתבו, כי מאחר שעד לאותו יום הם לא למדו תורה, ומיום זה ואילך הם מקבלים על עצמם להשתתף בשיעורי תורה, הם מבקשים שעל המצבה שלהם יירשם גילם לפי השנים שהם הספיקו להשתתף בשיעורי תורה! "כי הרב צודק, זה החיים, כל השאר זה שום דבר".

ר' זנוויל נפטר אחרי שנים עשרה שנים, ור' משולם נפטר אחרי חמש שנים.

פה נטמן סב זקנינו רבי משולם ב"ר זבולון ז"ל. נלב"ע בן ה' שנה.

את המילים "כי הם חיינו" אני הוספת, חייך הרב.

אחי, אתה כבר יודע מה אני רוצה, או יותר נכון, מה אתה צריך.

ראה, אני מביטי לך דבר אחד. לעולם לא אתקשר אליך הביתה לשאול אותך אם אתה מעוניין להשתתף בשיעור תורה, כפי שאיני מתקשר אליך בבוקר להזכיר לך לשתות כוס קפה.

אבל חשבת לעצמי, אולי אתה לא יודע, שבארצנו הקדושה יש שיעורי תורה רבים כל כך, בעברית, באנגלית, באדיש, בצרפתית ברוסית, בעיון, בבוקר, באמצע הלילה, בבתי כנסת, בבתי מדרשות, בישיבות, בבתי ספר, בבתי חרושת, במקומות עבודה, במשרדים, גם בכותל המערבי, ובעצם, היכן לא?

אם אתה מעוניין לברר פרטים, לשמוע יותר, לדעת עוד, נענה לך ברצון **במוקד מאורות הדף היומי: 03-5775333**.

"אין מקום, אין מקום" דוחק בי האחראי הנמרץ על סידור הגליון לדפוס, אבל כשהוא קרא את המכתב הבא גם הוא נכנע.

הפעמון השביעי

לכבוד מאורות הדף היומי.

אני כל שבוע מקבל את העלון שלכם.

מאז שהתחלתי עם הפעמון, הרגשתי שמשווא בלב שלי זו קמעא.

הפעמון הראשון היה מעניין.

הפעמון השני החסיר לי פעימה קטנה, אבל, הסתדרתי איתו...

הפעמון השלישי והרביעי היו מעניינים מאד...

החמישי, השישי חלפו ביעף.

כשהגיע הפעמון השביעי אמרתי לעצמי, אופס, נשאר פחות משבעה שבועות, אוי ואבוי, אני רוצה להשתתף בשיעור. מורי ורבי הרב זילברשטיין שליט"א אמר לי פעם, שאפילו מי שבא לסיום גם כן משתתף בזכות לימוד התורה.

כשקולו של פעמון הדף היומי מפעם בראשי חיפשתי שיעור, ומצאתי. אני משתתף בכל יום בשיעור דף היומי בבית הכנסת הגדול בבני ברק, בצהריים.

תודה רבה לכם

ד"ר אבי ז.

תל אביב - בני ברק

המעוניין לזכות את הרבים בסיוור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מנהג מוסר השכל, מומן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בסור זה. כתובתנו: תד. 3446 בני ברק. פקס: 03-67-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

לעילוי נשמת

הרב **גרשון שיין ז"ל**

בן הרב ברוך מרדכי ואסתר מיכלא ז"ל

נלב"ע כ"ח בתמוז תשס"ט

תנצבה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

דף סא/ב אבל עושה ממנו תכריכין למת

אנוס רחמנא פטריה - ממה?

בגמרא מבואר, כי קיים נידון, אם לעתיד לבוא "מצוות בטלות", כאשר הכוונה היא לעתיד לבוא לאחר תחיית המתים, וההשלכה המעשית מנידון זה היא, אם מותר להלביש את המתים בתכריכים העשויים משעטנז. כאשר הם יקומו בתחיית המתים הם יהיו חייבים בדיני התורה, והמלבישים בבגד שעטנז מכשילים באיסור תורה. ברם, אם מצוות בטלות לעתיד לבוא, אין כל מניעה לעשות כן (כך פירשו רבים מן הראשונים. אולם הרשב"א וראשונים נוספים פירשו את הגמרא על הזמן שאינו חי, עיי"ש).

להטיל ציצית בתכריכי המתים: בגמרא (מנחות מא/א) מבואר, כי יש להטיל חוטי ציצית בתכריכי הנפטר, משום "לועג לרש". בימינו אין נוהגים כן, אך הראשונים נחלקו מה טעמה של הגמרא אומרת לעשות כן. לדעת חלק מן הראשונים כוונת הדברים היא, שהלבשת הנפטר בבגדים שאינם מעוטרים בציצית, מהווה זלזול בכבודו (עיין תוספות ד"ה "אבל"). אולם, הרא"ש (מועד קטן פרק ג' סימן פ') מביא בשם רבינו יהודה מפרי"ש, כי יש להטיל ציצית בתכריכי המת, מאחר שלעתיד לבוא מצוות אינן בטלות, והרי זה לעג לרש, אם יקום בתחיית המתים ויווכח שבגדו נטול ציציות בארבע כנפותיו.

השאלה המתבקשת היא, לדעת רבינו יהודה מפריז, מדוע הגמרא מנמקת את דבריה בלעג לרש, כלום אין לחשוש לעצם העובדה שיהודים יהלכו בבגד ארבע כנפות נטול ציציות ויעברו על איסור תורה? - כשם שמבואר בגמרא כי אין להכשיל את המתים באיסור שעטנז, לכשיקומו בתחיית המתים, כך גם אין להכשילם באיסור לבישת בגד בעל ארבע כנפות נטול ציצית.

ההבדל בין ביטול עשה, לאיסור לא תעשה: ובכן, שאלה זו מובילה אותנו להתבונן בהבדל שבין ביטול מצוות עשה לבין עבירה על מצוות לא תעשה.

התורה דורשת מן היהודי - הטל ציצית בבגד ארבע כנפות אותו אתה לובש. אם אינו עושה כן, הוא מבטל מצווה מן התורה. חמור מאד. אם אינו מטיל ציצית, אסור לו ללבוש את הבגד. מדוע? מפני שאסור לבטל מצווה מן התורה. הוי אומר, אין איסור בעצם לבישת בגד בעל ארבע כנפות נטול ציצית, אלא העבירה היא באי הטלת הציציות בכנפותיו. שונה הוא איסור שעטנז, שהתורה אוסרת ללבוש בגד העשוי מצמר ומפשתים יחדיו. הלובש בגד שעטנז עובר עבירה, מפני שאסור ללבוש בגד שעטנז.

ציצית שנקרעה בשבת: חילוק זה מוצא את ביטוי בהלכה שכתב המרדכי, לגבי יהודי אשר לבש בשבת בגד בעל ארבע כנפות וציציותיו עליו כנדרש, ובמהלך השבת הציציות נקרעו. המרדכי כותב, כי הוא אינו חייב להסיר את הבגד מעליו, מאחר שבשבת אסור לקשור את חוטי הציצית לבגד, וממילא הוא אינו 'מבטל' כל מצווה, שהרי אינו יכול לקיימה גם אם ברצונו לעשות כן. לעומת זאת, יהודי שנאנס לעבור עבירה, ביצע מעשה שהתורה הורתה שלא לעשותו. אמנם הוא פטור מן העונש, מפני שהוא אנוס, אך לא ניתן להתעלם מן העובדה שהוא ביצע פעולה המנוגדת לרצון התורה.

לפיכך, דווקא בגד שעטנז אסור להלביש למתים, כדי שלא להכשילם עם קומם בתחיית המתים בעשיית מעשה אסור. ברם, טעם זה אין בו כדי לאסור על לבישת בגד בעל ארבע כנפות נטול ציצית למתים, מפני שהם לא ייחשבו כמי שעושים דבר המנוגד לרצון התורה, שהרי אין איסור ללבוש בגד זה, אלא חובה להטיל בו ציצית מיד, וכל ההולך להטיל ציצית בבגד כדי לבצע את חובתו, אינו עובר על כל איסור. לפיכך, רבי יהודה מפרי"ש נזקק לטעם של "לועג לרש" (קובץ שיעורים" חלק ב' סימן כ"ט).

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסקת נדה דף נ"ג יום ששי כ"ג בתמוז

"בין השמשות"

במאמר זה נלמד על "בין השמשות". "בין השמשות" הוא הזמן שמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים. האם זמן זה הוא יום או לילה? להלכה נפסק, כי זמן זה מגדר כספק יום וספק לילה. אם רוצים אנו להבין את המעמד המיוחד של "בין השמשות" אפשר ללמד זאת מהלכות שבת.

יש פעולות שחז"ל אסרו לעשות בשבת קדש, למשל: אין להפריש תרומות ומעשרות, כי פעלה זו דומה למלאכה מפני שהיא 'מתקנת' את הפרות, כי היא מכשירה אותם לאכילה. אבל בבין השמשות מתר לעשר "דמאי", שהם פרות שיש ספק אם הם עשורו.

למנוי גליון לילדים חייג:
1700-500-151
חודש היכרות חינוך

לעילוי נשמת

הילד **אליעזר וידר ז"ל**
בן הר"ר דב שיבלחט"א
נלב"ע כ"ז בתמוז תשמ"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י הוריו ידידינו
הר"ר דב ווג' מרת מלכה וידר שיחי

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **נחמן שבתי גלינסקי זצ"ל**
בהרה"ג ר' יעקב יצחק שליט"א נלב"ע כ"ו בתמוז תשנ"ט
והר"ר **אליעזר הכהן זילברברג זצ"ל**
ב"ר יעקב משה זצ"ל

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר **יצחק אריה קוזול ז"ל**
ב"ר דב הכהן ז"ל נלב"ע כ"ד בתמוז תשס"א
ולע"נ הרה"ח ר' **יהודה פרונקל ז"ל**
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע כ"ז בתמוז **תנצב"ה**
הונצחו ע"י המשפחה שיחי

המהדורה החדשה של מסכת ברכות עם המשניות מוסדר זרעים וטהרות מודפסות על דף הגמרא לפי סדר הדף היומי

• הדפסה מהודרת של דפי הגמרא עם אותיות מאירות עיניים על רקע מיוחד • ביאור בהיר על משניות "זרעים-טהרות" • מאורות ההלכה

הפעם לומדים בשלמות

כולנו מצטרפים לרעיון ההיסטורי:

לומדים ומסיימים את הש"ס גם עם המשניות מוסדר זרעים וטהרות שאין עליהן "תלמוד-בבלי", "אשר שברם כנגד מולם, ונצטוונו לאהוב אותם מהותם שמסכתות אלו אין להם עוסקים" (פסר הדינים ס"א)

ובדי לסיים את הש"ס בשלמות.

דברי גדולי ישראל שליט"א בכנס מגידי השיעורים על הוספת לימוד המשניות מוסדר זרעים-טהרות במסגרת הדף היומי

מ"ן פוסק הרה"ג ר"ש וואגנר שליט"א: "עבורי זה יום של שמחה גדולה, וגם אני אלמד כפי הסדר הזה"

מ"ן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמאן שליט"א: "זהו זכות גדול שלימדו גם החלק הזה של התורה"

להזמנת הגמרא: 1700-500-151

מלגת הצטרפות למגידי שיעורים ע"ס 1000 ₪ טל': 03-5775310

סיוע בהקמת שיעור חדש בדף היומי: 054-8460012